

La dimensió temporal en *e-learning* Programa de Recerca 2009-2012

CONTEXT

La investigació a l'eLearn Center s'estructura mitjançant programes de recerca de quatre anys que focalitzen temàticament l'activitat dels investigadors que s'impliquen en el desenvolupament de la recerca des del Centre durant el període de temps marcat. La decisió d'organitzar la recerca en programes es fonamenta en la necessitat d'avançar de manera conjunta i concurrent temàticament aportant una major visibilitat dels resultats sobre el tema d'estudi, al mateix temps que augmentar la productivitat de la recerca. Els programes de recerca es plantegen des de la pertinència i rellevància temàtica, de manera que s'emmarquen en els corrents actuals de les preocupacions, mancances i possibles millores de l'*e-learning*. La resposta multidimensional als problemes plantejats serà una de les característiques més notables dels programes. La finalitat dels programes serà arribar a presentar un constructe el més coherent possible, fruit de les diferents aportacions de les recerques implicades en el programa.

LÍNIES de RECERCA

Per arribar a aquest constructe explicatiu que faci avançar en el coneixement sobre la temàtica del programa, es plantegen tres línies de recerca estables i compartides amb les àrees d'innovació i formació de l'eLearn Center. Aquestes línies de recerca responen a una classificació consensuada en l'àrea de l'*e-learning*, pel que s'assegura una contribució científica força diversa i completa, al mateix temps, a un fenomen complex com es l'*e-learning*.

Les línies de recerca en *e-learning* són les següents:

1. Processos d'ensenyament i aprenentatge.
2. Organització, gestió i polítiques educatives.
3. Recursos tecnològics per a l'aprenentatge.

OBJECTIU i TEMÀTICA

La temàtica del programa de recerca per al primer quadrienni és "La dimensió temporal en *e-learning*". La dimensió temporal, en aquest cas es refereix a tots aquells elements que es relacionen amb un plantejament d'influència i benefici del factor temps en l'educació en línia. S'inclouen tots aquells objectes de recerca relacionats amb el que es podria anomenar *tempo en e-learning*, que en aquest programa s'entenen com a qüestions relacionades amb el temps que aporten una millora per a l'aprenentatge. De manera genèrica, aquest *tempo en e-learning* es valora com una eina real que és sempre present i que es ramifica arreu en el si dels plantejaments i implementacions de l'educació en línia. Potser la dimensió temporal no apareix com a paraula clau en recerques i conferències, però el seu bon maneig i la seva adaptació conscient resulta decisiva per a un bon funcionament de l'aprenentatge en línia. Aquesta temàtica de recerca integra, a tall d'exemple, elements tan diversos com: ritmes d'aprenentatge, temporalitzacions curriculars, suports contingents per a l'aprenentatge, permanència dels estudiants, tecnologies de seguiment formatiu de l'aprenentatge, estratègies de *feedback*, calendaris d'autogestió de l'estudi, acceleració i extensió de cursos, cronologia de l'assoliment de competències, ubicuïtat i distribució de l'ensenyament, flexibilitat institucional, latència en el discurs en línia, bastida de l'aprenentatge, hàbits i decisions dels estudiants en relació al temps, recursos de curt, mig i llarg termini, convalidacions i coneixements previs, sincronia, consum del temps als campus, tecnologies per a l'avaluació contínua, etc.

El programa apareix sota una doble constatació en l'àmbit d'estudi de l'*e-learning*. D'una banda, la dimensió temporal és força vegades ignorada en les recerques en *e-learning* donant per suposada la seva presència i influència. Això fa que no s'atengui de manera rigorosa els seus requeriments específics i s'investigui sobre el procés d'aprenentatge aplicant o analitzant un conjunt de factors que no tenen en compte la progressió que marca l'assoliment d'un aprenentatge. D'altra banda, el programa també trasllueix la creença que, variant alguns elements en relació al *tempo en e-learning*, es poden assolir uns resultats de millora diferents als assolits fins al moment.

En resum, el programa està ideat per recollir accions i decisions argumentades empíricament sobre el factor temps en l'educació en línia amb la intenció de millorar l'aprenentatge.

FOCUS i NODES

Per l'experiència acumulada sembla lògic que la temàtica d'investigació es contextualitzi en l'Educació Superior en aquests primers moments i que es mantingui de manera predominant al llarg dels diferents programes de recerca que es puguin desenvolupar. No obstant això, cal una representació prou complexa del panorama de recerca per entendre els focus prioritaris i les accions futures de recerca. En aquest sentit, ens dotem d'una representació en què es reflecteixen les diferents possibilitats de focus temàtics i en la interrelació dels quals podem situar els diferents nodes de recerca actuals i marcar-ne alguns de futurs.

La representació compta amb quatre eixos:

- a) Subjecte. Qui és/són el/s destinatari/s dels resultats de la recerca: professors, estudiants, dissenyadors, empresaris, tecnòlegs, institucions, etc.
- b) Context. A quin nivell educatiu s'adrecen, principalment, les solucions de la recerca: educació obligatòria, post-obligatòria, superior, no-formal, informal, etc.
- c) Recurs. Eines tecnològiques implicades en les solucions educatives: campus virtuals, eines 2.0, tecnologia mòbil, 3D, etc.
- d) Estructura. Si el plànol elegit per a la recerca és de caire institucional, de programa, de curs, de recurs o material, etc.

Una major determinació de la temàtica de recerca i dels seus focus prioritaris per aquest primer període de temps ajudarà a la conformació de les línies. Així, seguint amb la proposta de què la temàtica del programa sigui sobre "La dimensió temporal en *e-learning*" i tenint en compte les tres línies de recerca ja apuntades (dimensió temporal en/de els processos d'ensenyament i aprenentatge, dimensió temporal en/de la gestió i organització educatives i dimensió temporal en/dels mitjans tecnològics per a l'aprenentatge), es planteja un nivell de concreció major reflectit en preguntes directores de recerca per a cada una de les línies. Tot i que aquestes preguntes són encara genèriques i no exhaureixen les possibilitats de recerca, tenen la voluntat d'orientar els resultats de recerca de cada línia. Totes elles responen a problemàtiques específiques i contrastades en coherència amb l'enfocament pràctic del programa.

PREGUNTES de RECERCA

D'aquesta manera, atendre a la dimensió temporal suposa, seguint les línies de recerca proposades i tall d'exemple, respondre a preguntes com ara les que plantegem a continuació:

1. Processos d'ensenyament i aprenentatge:
 - És possible identificar i potenciar un increment en el *nivell* d'aprenentatge assolit per part dels estudiants en línia si s'utilitzen eines de suport a l'aprenentatge en temps real?
 - Quins elements relacionats amb la dimensió temporal expliquen la distància entre el disseny tecno-pedagògic de cursos/programa en línia i el seu desenvolupament?
 - Es pot relacionar la qualitat del contingut i l'aprofitament real del *feedback* en línia amb el moment en què s'ofereix en la seqüència d'ensenyament i aprenentatge?

2. Organització i gestió educativa:
 - Quins factors cal tenir en compte per plantejar i implementar una institució educativa realment *oberta i flexible* per mitjà d'eines tecnològiques dirigides a l'aprenentatge?
 - Quina és la naturalesa de la influència de les concepcions sobre l'organització educativa d'una institució i del seu professorat en la *permanència* i el *grau de seguiment d'estudis* en línia?
 - Quins són els *problemes de caràcter organitzatiu* en relació a la dimensió temporal que les institucions han d'afrontar per a desenvolupar propostes d'educació en línia de qualitat?

3. Recursos tecnològics de l'aprenentatge:
 - Com es pot plantejar una *mediació tecnològica* més eficaç en la implementació d'una avaluació continuada coherent amb l'assoliment de competències?
 - Com pot la tecnologia ajudar a *gestionar el temps* d'una manera racional als estudiants en línia? Quin valor real representen les eines de software social a la gestió del temps dels estudiants?

- Quins recursos de naturalesa *síncrona* aporten un canvi significatiu que duguin a considerar que la tecnologia es una *eina amplificadora* de la docència i *potenciadora* d'aprenentatge?

Altres preguntes de recerca directores del programa poden sorgir de la confluència de les tres línies seleccionades de la recerca (processos d'ensenyament i aprenentatge, organització i gestió educativa, recursos tecnològics per al aprenentatge) i dels quatre eixos organitzatius que acabem de presentar (subjecte, context, tecnologia, estructura).

ENFOCAMENT

Si bé la temàtica seleccionada pot ser més o menys concreta o més o menys propera a alguns grups d'investigació, s'ha seleccionat un contingut transversal al qual molts grups i investigadors estiguin en posició de respondre des de les accions i projectes de recerca que es tenen iniciats en aquests moments.

L'enfocament del programa de recerca prioritza dos aspectes fonamentals per a l'avenç del coneixement:

1. Les recerques han d'estar dirigides clarament a la **resolució de problemes** actuals, objectivament rellevants i del major abast possible. Aquestes recerques han de buscar solucions d'una manera empírica a un problema molt ben delimitat que, si bé pot sorgir de la pràctica habitual, sempre s'ha de poder emmarcar en un fil de recerca i debat d'abast mundial en el moment que s'inicia (reflectit a les revistes especialitzades, observatoris, informes fonamentals, etc.)
2. Les recerques han d'orientar-se a donar **resultats innovadors i específics de millora** en el camp d'investigació elegit de manera clara, tot aportant instruments que evidenciïn les seves contribucions. D'aquesta manera els resultats de les recerques han de ser base clara d'innovacions en el seu camp d'aplicació.

METODOLOGIA

Metodologies de caire quantitatiu i qualitatiu tenen cabuda en aquest programa en estreta dependència amb els objectius d'investigació. Qualsevol iniciativa de recerca sobre el focus apuntat ha d'aportar dades empíriques sobre el problema d'estudi i incloure la seva solució o contribució de millora. El que s'ha de tenir en compte en el pla metodològic és el respecte a la cronologia dels processos d'ensenyament i aprenentatge especialment en l'establiment de les unitats d'observació i d'anàlisi de la realitat educativa en línia.

RESULTATS ESPERATS

Atesa la natura i l'amplitud del programa de recerca en la qual participen actors i objectes d'estudi realment diversos, els resultats esperats de les recerques són també diversos. S'espera que en tots els casos estiguin ubicats en un context contrastat i ric en el si d'un marc teòric sòlid. Sense diferenciar entre productes de curt o mig termini s'esperen resultats contrastats que es desprenguin directament de la recerca referents a:

1. Orientacions instruccionals contrastades per a la millora de l'ensenyament i aprenentatge en línia a través de factors relacionats amb la dimensió temporal.
2. Instruments validats específics que siguin mediadors d'aquesta millora del procés d'aprenentatge en línia (protocols, patrons, altres).
3. Processos tecnològics i tecnologies validades que donin resposta a alguna necessitat subsidiària del factor temporal.
4. Models organitzatius i sistemes de gestió que promoguin l'optimització del temps en l'educació en línia.
5. Constructe final explicatiu de la influència del temps en la millora de l'aprenentatge electrònic vertebrat per les aportacions de totes les recerques implicades en el programa.